

Författningssamling

Dokumenttyp Strategi	Beslutsinstans Kommunfullmäktige	Beslutsdatum 2021-10-28	§ 138
Dokumentansvarig Verksamhetschef funktionshinderomsorgen, socialförvaltningen			
Gäller för Nässjö kommun		Senast reviderad	

Utvecklingsstrategi för funktionshinderomsorgen, Ett självständigt liv

Inledning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning syftar till att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde.

Inom funktionshinderomsorgen sker möten mellan olika individer med olika förutsättningar i sin vardag. Insatserna som finns sträcker sig över olika lagrum, främst socialtjänstlagen (SoL, 2001:453), lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS, 1993:387) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL, 2017:30).

Verksamheternas målsättning är att verka för att arbetssätt, förhållningssätt och stöd ska ge brukaren bästa möjliga förutsättningar att nå sin optimala nivå av självständighet och egen utveckling.

Funktionshinderomsorgen står inför förändringar som kommer att påverka verksamheterna över lång tid. Det gäller både internt såsom verksamhets- och organisationsförändringar men också externa förändringar. Det senare är faktorer som är svåra att påverka, men som måste hanteras inom funktionshinderomsorgen. Faktorer som en ökad demografisk utveckling, vilket även innefattar flera individer med beslut inom SoL/LSS, ökade kostnader som staten tidigare bar inom personlig assistans och förändrad lagstiftning. Det finns även faktorer som funktionshinderomsorgen behöver ta höjd för såsom; rekryteringsbehov, kompetensförsörjning och digitalisering inom ramen för utvecklingsstrategin.

Uppdrag

Socialnämnden i Nässjö kommun har gett socialförvaltningen i uppdrag att arbeta fram en utvecklingsstrategi för funktionshinderomsorgen. Det ska vara ett strategiskt dokument för hur verksamheten ska arbeta med framtida verksamhetsutveckling.

Avgränsning

Utvecklingsstrategin kommer att behandla funktionshinderomsorgen i Nässjö kommun som bedrivs av socialförvaltningen. Den innefattar även samverkan med interna och externa aktörer. Vissa insatser till personer med missbruksproblem verkställs inom funktionshinderomsorgen men strategier för utveckling av missbruksvård kommer inte att innefattas i detta dokument.

Uppföljning och utvärdering

Strategin ska revideras en gång under varje mandatperiod enligt beslut av socialnämnden samt vid behov. Därmed är den giltig fram till nästa revidering. Detta är ett led i att arbeta med ett levande dokument som ska spegla både nutid och framtid.

Påverkansfaktorer

Samhället och inte minst funktionshinderomsorgen är i en ständig förändring, vilket ställer stora krav på lyhördhet och snabba omställningar. Nedan beskrivs några påverkansfaktorer som funktionshinderomsorgen och dess beslutsfattare behöver förhålla sig till.

LSS-utredningen och förändrad lagstiftning

LSS-utredningen är omfattande och den föreslår bland annat en ny insats för personlig service och boendestöd. Utredningens utgångspunkt är att stöd enligt LSS, i likhet med andra välfärdstjänster, ska vara en kommunal uppgift. Vidare att staten ska ansvara för den personliga assistansen, som även i fortsättningen ska utgöras av assistansersättning, inom ramen för förmånerna i socialförsäkringsbalken. Personlig assistans ska även fortsättningsvis vara ett personligt utformat stöd som utmärks och avgränsas från andra insatser i LSS. Mer ändamålsenliga insatser bör dock utvecklas som alternativ till personlig assistans för vissa grupper som i dag får insatsen såsom för barn under 16 år. Den nya lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning förslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Befolkningsunderlag

Socialstyrelsen skriver följande i sin lägesrapport ”Såväl antalet beslut som omfattningen av insatser till personer med funktionsnedsättning fortsätter att öka. Ökningstakten är dock inte lika hög som tidigare”. Det är dock stora lokala variationer. För Nässjö kommuns har det varit en ökning av särskoleplatser med 100 % under tiden 2014–2018 medan elevökningen var 17 %. Många av dessa barn och ungdomar har redan vissa insatser från socialtjänsten idag men det blir större åtaganden när de ska flytta hemifrån.

Intern och extern myndighetsutövning

Myndighetsutövning är en förutsättning för funktionshinderomsorgens brukare ska få rätt insatser. Därav är det också mycket relevant hur myndighetsutövningen arbetar, vilket har varit påtagligt i samband med Försäkringskassans omprövningar av den personliga assistansen. Intern och extern myndighetsutövning påverkar inflödet av brukare till funktionshinderomsorgens verksamheter. Fler externa parter agerar juridiska ombud för individer med personlig assistans i både nya och pågående ärenden.

Anhörigas stöd och delaktighet

Anhörigas stöd till personer med funktionsnedsättning utgör en viktig resurs. Det är viktigt att verksamhetens kontakter med anhöriga präglas av öppenhet, bekräftelse och samverkan. Anhöriga till personer med funktionsnedsättning upplever många gånger utmaningar. Det kan till exempel handla om att anhöriga blir informella omsorgsgivare eller att de får ta på sig en samordnande roll.

Samverkan med civilsamhället

Sverige har en lång tradition av ett livskraftigt och aktivt civilsamhälle. Civilsamhället har en framträdande roll i den svenska samhällsmodellen och bidrar till en positiv samhällsutveckling. Den lokala nivån kan genom sin närhet anpassa sig till civilsamhällets varierande utbredning och livaktighet. Den växande psykiska ohälsan och ensamhetsproblematiken är en utmaning för samhället i stort och för funktionshinderomsorgen. Frivilligt socialt arbete har under senare år uppmärksammats alltmer. Socialtjänstlagen innehåller också bestämmelser som uppmanar kommunen att samarbeta med frivilligorganisationer.

Jämlig hälsa

Hälsan är ojämnt fördelad i befolkningen. Ju lägre en persons sociala position är, desto sämre är hans eller hennes hälsa. Den ojämlika hälsan handlar alltså om systematiska skillnader i hälsa mellan sociala grupper. Personer med funktionsnedsättning är en viktig grupp att synliggöra då det i en rad studier framkommit att de rapporterar sämre hälsa, men också har sämre förutsättningar för hälsa jämfört med den övriga befolkningen.

Analys av nuläge och framtid

Samhället är i en konstant förändring vilket ställer krav på funktionshinderomsorgens organisation, som behöver vara både lyhörd och flexibel. Ett antal trender med stor betydelse utgörs av förändringar i myndighetsutövning, metodutveckling för ökad självständighet, målgruppens ojämlika hälsa, ett arbetsliv i förändring samt ny teknik. Omställningen till att möta förändringar i målgruppens antal och behov, kommunens ekonomiska förutsättningar och behovet att rekrytera medarbetare med rätt kompetens ställer stora krav på styrningen av funktionshinderomsorgen och dess prioriteringar.

Både brukarenkäter och medarbetarenkät visar på en i många delar väl fungerande verksamhet med nöjda brukare som upplever gott bemötande och engagerade medarbetare.

Förhålla sig till förändring i nationell styrning

Den nationella styrningen kommer att få stora effekter. Främst gäller det vilka beslut som kommer att komma utifrån LSS-utredningen. Redan idag ser vi att omfattningen för personlig assistans minskar, bedömningen är att den kommer att minska ytterligare och att bostad med särskild service samt personlig service och boendestöd kommer att öka om det beslutas enligt utredningens förslag. En del av de assistansberättigade kommer säkert att anse att det blir en kvalitetsmässig försämring. På det ekonomiska området är det viktigt hur statsbidragen utformas och dess omfattning. Det viktiga är att funktionshinderomsorgen i Nässjö har god omvärldskunskap och en beredskap att snabbt kunna ställa om utifrån förändrade förutsättningar.

Målgruppens utveckling

Utifrån befolkningsprognosen görs bedömningen att målgruppen endast kommer att öka marginellt. Mer avgörande är vilka behov av insatser som blir aktuella då insatser är mycket varierande i sin omfattning. Med migration förändras vårdbehoven. För närvarande sker relativt få nya kommunplaceringar. Däremot finns en kommande vårdbehovsökning från den gruppen som redan blivit kommunmottagna, framförallt inom gruppen barn med deras ökade ålder. Utvecklingen av antalet särskoleplatser har haft en stor ökning under de senaste fem åren. Detta kommer generera fler ansökningar om LSS-insatser i framtiden. Den psykiska ohälsan ökar generellt i samhället framför allt får fler personer neuropsykiatriska diagnoser och det ställer naturligtvis ökade krav på funktionshinderomsorgen i Nässjö.

Myndighetsutövning

En åtstramad rättspraxis inom den personliga assistansen som både Försäkringskassan och kommunerna följer kommer att ha fortsatt stor påverkan. Oavsett ny lagstiftning kommer det visa sig att fler personer kommer att vara i behov av bostad med särskild service. Dessa boenden kommer behöva vara mer anpassade till personer som har svårare med att interagera med andra människor. En annan trolig konsekvens är att det bli fler beslut om boendestöd vilket kräver att verksamheten möter upp behovet.

En ökad restriktivitet i beslutfattandet enligt SoL ligger i linje med kommunens riktlinjer och ställer krav på den enskilde att inkomma med välunderbyggda underlag/intyg, andra huvudmän att fullgöra sina skyldigheter samt krav på den enskilde att uttömma andra möjligheter innan en insats ges.

Samverkan med civilsamhället och anhörigstöd

Idag sker redan samverkan med brukarorganisationer där FUB är en viktig part. Samarbetsformer mellan kommunen och frivilliga organisationer behöver dock vidareutvecklas och komma funktionshinderomsorgens brukare till del. Det behövs då kunskap om hur samverkan kan organiseras och genomföras så att det skapas mervärde för de olika parterna.

Ekonomi

Nationellt har det varit en ökande kostnadsutveckling under en lång rad av år. Det är inte mycket som talar för att det blir några tvära kast i den utvecklingen. Om LSS-utredningens förslag blir verklighet bedöms kommunens kostnad för personlig assistans att minska. Många av de personer som har denna insats kommer istället behöva insatsen bostad med särskild service eller den nya insatsen för personlig service och boendestöd. Det troliga är att de ökade kostnaderna för bostad med särskild service överstiger kostnadsminskningarna för personlig assistans då kommunens kostnad för assistansen enligt SFB avser de första 20 timmarna. Samhällsekonomiskt kommer föreslagen förändring av assistansen förmodligen innebära lägre kostnader men för kommunen ökade kostnader. Den ökade psykiska ohälsan kommer förmodligen innebära kostnadsökningar för denna målgrupp.

Metod och kompetensutveckling

Bedömningen är funktionshinderomsorgen i stort lever upp till utbildningskraven i Socialstyrelsens allmänna råd för kunskaper hos personal inom funktionshinderomsorg. Det finns dock behov av ständig kompetensutveckling för att ge bästa möjliga stöd till brukare att nå sin optimala nivå av självständighet och för att möjliggöra stegförflyttningar. Den ökade psykiska ohälsan kräver en särskild kompetenssatsning inom detta område.

De olika professionerna i den kommunala hälso- och sjukvården behöver ha större kunskap om olika funktionsnedsättningar, vardagsrehabilitering och hjälpmedel samt om skillnader i hälsa.

Myndigheten behöver ständig kompetensutveckling och omvärldsbevakning. För att fortsätta att arbeta med framstegen i ett självständigt liv krävs att socialsekreterare har tid för att utreda, följa upp och ompröva beslut. Det är mer av en bemanningsfråga än en kompetensfråga. Med en tillräcklig bemanning kan myndighetsutövningen ha ambitionen om kvalitet och kostnadskontroll, vilket är en viktig faktor för de verkställande verksamheterna.

Välfärdsteknik och digitalisering

Inom hjälpmedelsområdet har den tekniska och digitala utvecklingen inneburit ett breddat och mer tillgängligt utbud. De olika typer av kognitivt stöd som har utvecklats under senare år har inneburit förbättringar i vardagen för många personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Utbudet av hjälpmedel bör i högre utsträckning beakta det positiva sambandet mellan hjälpmedel och individens ökade möjligheter till självständighet och minskade behov av andra personliga stöd.

Det är idag en snabb utveckling av digitaliserade arbetssätt inom omsorgen. Det finns en förhoppning att möta det ökade vårdbehovet och den ökande efterfrågan på vård- och omsorgstjänster med dessa effektivare arbetssätt. Det behöver skapas nya arbetssätt för att effekten av digitaliseringen ska kunna tas tillvara på bästa sätt.

Jämlig hälsa

Folkhälsa handlar inte enbart om att befolkningens hälsa bör vara så bra som möjligt. Det handlar även om att hälsan i befolkningen bör vara så jämnt fördelad som möjligt. Åtgärder för att främja jämlig hälsa bör vara generella men utformade och anpassade utifrån olika gruppers behov och förutsättningar och särskilt utifrån olika funktionsnedsättningar.

Personal på boenden och i daglig verksamhet/sysselsättning har en social och pedagogisk kompetens, vilket är bra och positivt då man ser till personens förmågor och sätter individen i ett socialt sammanhang. Men personalen behöver en vidare kompetens kring hälso- och sjukvård för att minska den ojämlika hälsan och förebygga ohälsa. De behöver kunna stötta kring kost, motion och hälsosamma val. Personal behöver också veta när kontakt med sjukvård ska tas och kunna vara ett stöd i exempelvis läkarkontakt och i att följa ordination från hälso- och sjukvårdspersonal.

Strategier för framtidens funktionshinderomsorg

Verksamheten ska följa lagstiftning, nationella mål och lokala styrdokument. Målen ska vara tydliga, följas upp regelbundet och kvalitetssäkras av förvaltningen. Brukaren ska ges bästa möjliga förutsättningar att nå sin optimala nivå av självständighet. Därför ska vård, rehabilitering och omsorg i det ordinära boendet alltid beviljas i första hand. En flytt till bostad med särskild service ska vara ett komplement och en möjlighet då en person har så omfattande vård och omsorgsbehov att det inte längre bedöms möjligt att bo i ordinärt boende. Medarbetarna ska ha god kompetens och engagerat axla sina uppdrag. Förvaltningen ska uppfattas som en attraktiv arbetsgivare vilket ger en god rekryteringsbas av nya medarbetare. Strävan att förbättra och utveckla verksamheten ska finnas hos samtliga medarbetare i organisationen.

Fyra särskilt viktiga strategiområden har identifierats som betydelsefulla för att möta framtidens utmaningar inom funktionshinderomsorgen:

Tryggt och självständigt liv

Det pågående utvecklingsarbetet utifrån handlingsplanen ”Ett självständigt liv” behöver fortsätta där strävan är att öka självständighet:

- i ordinärt boende
- i särskilt boende
- i arbete och sysselsättning

Trygghet, för personer som har behov av särskilt boende, ska möjliggöras genom att effektuera plan för boende inom funktionshinderomsorgen.

Välfärdsteknik och hjälpmedel ska komma brukare till del i större utsträckning för ökad delaktighet och inflytande.

Metod och metodutveckling

Skickliga medarbetare med rätt kompetens är en viktig förutsättning för att åstadkomma en god omsorg där vikten av att använda rätt metoder samt att utveckla dessa en nödvändighet. Det kräver omvärldsbevakning kring nya metoder och fortsatt utbildning av medarbetare. För att medarbetarna ska få förutsättningar att utföra en bra omsorg med god kvalitet behövs modern teknik som ett viktigt komplement till övriga evidensbaserade arbetsmetoder. Det behöver skapas nya arbetssätt för att effekten av digitaliseringen ska kunna tas tillvara på bästa sätt.

Personal och kompetensförsörjning

En viktig förutsättning för verksamheten är att det finns den personal som behövs för att ge en god omsorg och veta vilken kompetens som ska finnas inom området. Den pågående satsningen om att höja grundutbildningsnivån ska genomföras. Ett sätt att stimulera medarbetarna till kompetensutveckling och att stärkas och utvecklas i sina yrkesroller är att arbeta med olika former av incitament. Genom att vidareutveckla personal ökar det möjligheten att de önskar vara kvar i organisationen. Nytänkande kring nya yrkeskategorier kan ses som en förutsättning för att möta framtidens utmaningar, liksom rätt använd kompetens (RAK).

Kompetensen hos personer med utländsk utbildning som kommer till Sverige utgör en värdefull resurs och ska tas tillvara. Den språk- och kulturkompetens behövs då fler brukare har invandrarbakgrund.

Jämlik hälsa

Studier visar att personer med funktionsnedsättningar har sämre hälsa och bedömningen är att Nässjö kommun inte är något undantag. Insatser för att nå en jämlikare hälsa för personer med funktionsnedsättningar ska eftersträvas. Flera av riskfaktorerna för sämre hälsa kan dock funktionshinderomsorgen i Nässjö påverka genom att ge stöd:

- för en god kognitiv, social och emotionell utveckling,
- till hälsofrämjande levnadsvanor,
- till att den enskilde får rätt vård och behandling vid ohälsa, individer riskerar att hamna mellan stolarna inom vård, omsorg och behandling, på grund av att de har en eller flera funktionsnedsättningar,
- att fungera som en länk mellan individen och sjukvården så att alla får samma rätt till vård i rätt tid och med rätt förutsättningar,
- till att följa råd från vård.

Funktionshinderomsorgens olika perspektivgrupper kommer att fördjupa sig inom respektive strategiområde och utarbeta konkreta handlingsplaner som ska inarbetas i det årliga arbetet med Kompassen.

Referenser

- [Socialstyrelsens termbank](#) Hämtad 2020-06-16
- [FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning](#) Hämtad 2020-06-16
- [Barnkonventionen](#) Hämtad 2020-06-16
- [Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade](#) Hämtad 2020-06-16
- [Socialtjänstlagen](#) Hämtad 2020-06-16
- [Socialförsäkringsbalken](#) Hämtad 2020-06-16
- [Hälso-och-sjukvårdslagen](#) Hämtad 2020-06-16
- [Socialstyrelsen nationella riktlinjer schizofreni](#)
- [Socialstyrelsens allmänna råd, Kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS](#) Hämtad 2019-12-09
- [Socialstyrelsen 2015, Att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet](#) Hämtad 2019-12-10
- [Socialstyrelsen, 2014, Delaktighet och inflytande i arbetet med genomförandeplaner – Kunskapsstöd till verksamheter för personer med funktionsnedsättning](#) Hämtad 2020-02-05
- [Socialstyrelsens lägesrapport insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning](#) Hämtad 2020-05-22
- [Jönköpings region kommunsamverkan överenskommelser](#) Hämtad 2020-05-22
- [Snikke.nassjo.se styrande dokument.](#) Hämtad 2020-06-22
- [Socialstyrelsen basala hygienrutiner](#) Hämtad 2020-02-05
- [SOU LSS-utredningen/](#) Hämtad 2020-03-05
- [Nationellt kompetenscentrum anhöriga](#) Hämtad 2020-05-22
- [SKR Samverkan med civilsamhället](#) Hämtad 2020-03-05
- [Regeringen God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik](#) Hämtad 2020-03-08
- Gullacksen A-C och Hejdedal RM, Delaktighetsmodellen – en väg mot empowerment. Uppföljningsstudie av erfarenheter från Skåne. FoU Välfärd Skåne; 2014. Skriftserie 2014:1.